

NARODNA REPUBLIKA KINA POLITIČKA I EKONOMSKA ENIGMA BUDUĆNOSTI

SAŽETAK: Kina se nalazi na istoku azijskog kontinenta, odnosno na zapadnoj obali Tihog okeana. Ukupna površina zemlje je 9,6 miliona kvadratnih kilometara. Pored kopna Kina posjeduje i teritorijalna mora: Bohaisko more, Žuto more, Istočno kinesko more i Južno kinesko more. Reljef Kine je složen i spušta se stepenasto od zapada ka istoku. Planine, visoravni i brda čine 65% zemljišta. Sedam, od 19 svjetskih planinskih vrhova visokih preko 8000 metara, se nalaze u Kini. Bogatstvo vodama pokazuje podatak da su rijeke dugačke 220.000 km. Postoji preko 5.000 rijeka sa slivom većim od 100 km² i više od 2800 jezera sa površinom većom od 1 km², a ukupna površina 13 jezera prelazi 1.000 km². Površina kineskih teritorijalnih mora je 4.730.000 km².

KLJUČNE RIJEČI: Kina, komunistička partija, pokrajine, regije, ekonomija, politika, razvoj.

1. Kina, politički i ekonomski resurs

Kina je podijeljena na tri prirodne cjeline kojima gravitiraju različite područne klime što govori dovoljno o njenoj veličini, potencijalu i geopolitičkom značaju na svjetskoj mapi.

Istočna monsunska oblast koja zauzima oko 45% zemljišta sa 90% obradivog zemljišta i 95% stanovništva. Glavnina oblasti leži na visinama manjim od 1.000 m, a nalazi se pod utjecajem monsunu, koji stvaraju vlažnu ili poluvlažnu klimu. Tu se nalazi najveći dio poljoprivrednog zemljišta sa prostranim ravninama i mnogo rijeka.

Zapadna suha oblast koja pokriva oko 30% ukupnog zemljišta, sa 10% ukupnog obradivog zemljišta i 4% od ukupnog stanovništva. Klima je suha ili polusuha. Prirodna vegetacija je uglavnom pustinjska stepa ili suhi pašnjaci, što čini ovu oblast pogodnom za stočarstvo.

Qinghai-Tibet alpska ledena oblast zauzima 25% cjelokune teritorije, sa 0,8% od ukupne obradive površine i 0,8% stanovništva Kine. Oblast ima prosječnu nadmorsku visinu od preko 4.000 m od kojih najveći dio pripada riječnim dolinama. Oblast je hladna sa izraženim glacijalnim reljefom.

2. Društvene promjene i njihov cilj

Komunistička partija Kine je osnovana 1. jula 1921. godine na tajnom sastanku u Šangaju, a na vlast je došla 1949. godine poslije građanskog rata, koji je okončan bjekstvom nacionalista poražene vlade na Tajvan. Ona je vladajuća partija u Kini i predstavlja interese cijele kineske nacije. Poslije 28 godina naporene borbe KPK je odvela kineske narode do pobjede u novoj demokratskoj revoluciji i osnivanja Narodne Republike Kine. Od tada je savladavala razne prepreke, pretvarajući Kinu od siromašne i zaostale polu-kolonijalne i polufeudalne države u socijalističku državu sa ubzanim razvojem. KPK ostvaruje ideološko i političko vođstvo. Partija razvija svoje ideje i politiku na osnovu koncentrisane volje naroda a zatim ih transformiše u državne zakone i odluke koje usvaja KPK. Ipak partija ne zauzima

mjesto Vlade u vođstvu države. Njene aktivnosti su u okviru ustava i zakona koje mora da poštuje. Svi članovi partije, kao i ostali građani su jednaki pred zakonom. Treća plenarna sednica XI Centralnog komiteta, održana u decembru 1978. godine, je odlučila da se partijski rad usmjeri na modernizaciju socijalizma, reforme i politiku otvaranja prema svijetu. Za vrijeme reformi i otvaranja i formiranja socijalističke tržišne ekonomije, KPK se sučeljavala sa oštrim probama. Partija se borila protiv korupcije i za uspostavljanje poštenja kao primarnog cilja u procesu samoizgrađivanja. Treća plenarna sjednica XIV Centralnog komiteta KPK održane 1993. godine, je ukazala da je borba protiv korupcije i izgradnja čiste administracije, osnovni uslov i važna garancija za uspostavljanje socijalističke tržišne ekonomske strukture, i ima vitalan značaj za uspjeh programa reformi i sudbinu partije i zemlje. Centralni komitet KPK je obratio veliku pažnju na usmjeravanje partijskih i državnih vođa da izvršavaju svoje dužnosti na čist i pošten način. Vođeni su brojni veliki postupci a radi zaustavljanja nezdravih tendencija koje su negativno uticale na narod.

Plenum XVI nacionalnog kongresa KPK je održan u Pekingu od 8. do 14. novembra 2002. godine. Generalni sekretar Jiang Zemin je podnio izvještaj o radu između dva kongresa pod naslovom "Izgradnja naprednog društva na zaobilazan način i stvaranje novih uslova za izgradnju socijalizma sa kineskim karakteristikama". U komentaru izvještaja rečeno je da su na suptilan način tretirane teme, kao što je geslo pod kojim treba voditi dalje promjene, kojim putem treba ići i koje ciljeve treba da ostvari KPK u novom vijeku. Izvještaj je faktički politička deklaracija i akcioni program KPK koji ima cilj da ujedinjen narod, kao i sve etničke grupe, vodi u pravcu daljeg razvoja u XXI vijeku. Kongres je prihvatio da vodeća ideološka misao KPK bude sadržana u "Tri predstavnika", marksizam-lenjinizam, misli Mao Ce Tunga i teoriji Deng Xiaoping-a. Najviši ideal i krajnji cilj KPK je ostvarenje komunizma.

Na XVI kongresa KPK 2132 delegata su glasanjem izabrali 198 članova i 158 alternativnih članova Centralnog komiteta. Takođe su izabrali 121 člana Centralne disciplinske komisije, Central Commission for Discipline Inspection. Za generalnog sekretara Centralnog komiteta KPK je izabran Hu Jintao.

Politbiro, Political Bureau of CPC Central Committee, i članovi stalnog komiteta su: Hu Jintao, Wu Bangguo, Wen Jiabao, Jia Qinglin, Zeng Qinghong, Huang Ju, Wu Guanzheng, Li Changchun i Luo Gan. Članovi su i: Wang Lequan, Eang Zhaoguo, Hui Liangyu (Hui), Liu Qi, Liu Yunshan, Li Changchun, Wu Yi, Wu Bangguo, Wu Guanzheng, Zhang Lichang, Zhang Dejiang, Chen Liangyu, Luo Gan, Zhou Yongkang, Hu Jintao, Yu Zhengsheng, He Guoqiang, Jia Qinglin, Guo Boxiong, Huang Ju, Cao Gangchuan, Zeng Qinghong, Zeng Peiyan i en Jiabao. Rezervni član je: Wang Gang.

U Centralnom komitetu ima 27 žena i 35 predstavnika etničkih manjina. Svi članovi XVI Centralnog komiteta, kao i njihovi zamjenici, su započeli svoj radni vijek poslije osnivanja KPK 1949. godine, uključujući i nekoliko članova koji su počeli da rade poslije početka reformi i politike otvaranja u kasnim sedamdesetim godinama XX vijeka. Njihova prosječna starost je 55,4 godine, od kojih je jedna petina ispod 50 godina starosti a 98,6% članova Komiteta ima najmanje srednju školsku spremu.

Sada KPK ima više od 66 miliona članova organizovanih u 3,54 miliona partijskih ogranaka. Novine Renmin Ribao, ljudi danas, je organ Centralnog komiteta a časopis Quishi je publikacija koja tretira teorijsku osnovu Komunističke partije. Kina od 1978. godine provodi reforme radi preorijentacije na tržišnu ekonomiju. Tokom 1978–2002. godine, kina je

godišnje uvećavala BDP po prosječnoj stopi od 8,5%. Godine 2001. imala je BDP od 5.500 milijardi USD, tj. BDP po stanovniku je iznosio 4.330 USD. Unatoč snažnoj industrijskoj promjeni, Kina je ipak ostala pretežno siromašna zemlja s velikim regionalnim razlikama. Najrazvijenije područje je u priobalnom pojasu koji privlači gotovo sva strana ulaganja. Kineske pokrajine znatno se razlikuju po vrijednosti ostvarenog BDP-a po stanovniku, naprimjer, 500 USD po stanovniku u Gansuu i Guizhouu i 24.000 USD u Hong Kongu. U privrednoj tranziciji znatno je promijenjena struktura BDP-a i zaposlenih. Krajem 2002.godine, prema udjelu BDP-u vodeća je industrija sa 48%, zatim usluge sa 32% i poljoprivreda 20%. U gradovima je nezaposlenost 10%. Procjenjuje se da je u seoskom području nezaposlenost puno veća. Strana ulaganja u Kinu tokom 1978-2002.godine iznosila su oko 400 milijardi USD, čime je Kina izbila na treće mjesto u svijetu po veličini stranih investicija. Prema prirodnim resursima Kina je jedna od najbogatijih zemalja. Posebno se izdvajaju izvori uglja, željezne rude, nafte, zemnog plina, žive, kositra, mangana, aluminija, cinka, i najveći hidropotencijal u svijetu. Glavni poljoprivredni proizvodi su: riža, pšenica, kukuruz, ječam, soja, krompir, sezam, uljana repica, lan, konoplja, šećerna trska, duhan. Uzgajaju se goveda, svinje, ovce, bivoli i perad, a značajnu ulogu ima i ribolov. Glavni industrijski proizvodi su, željezo, čelik, cement, brodovi, građevinski materijali, hemikalije, obuća, porculan, hrana, igračke, namještaj, papir itd.

3. Kina i geopolitika Evroazije

Već duže vrijeme, o Kini se veoma mnogo priča u dobrom i u lošem smislu, odnosno procjenjuje se njeno mjesto, značaj i uloga u zajednici drugih nacija i država u vremenu koje dolazi, kao i u novom odmjeravanju odnosa vojnih i političkih snaga na planeti. Izvjesno je to da Kina ni u kom pogledu nije zanemariva sila, kao i da ona nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Kao velika sila 21. vijeka, Kina danas zabrinjava Ameriku, proziva Evropu, dok je sa Rusijom već iscrtala snažan geopolitički savez.

4. Preduslovi geopolitičke pozicije Kine

Više nego mnoge druge zemlje univerzuma, Kina je žrtva vječitih klišeja. Zapadni i evropski vojni stručnjaci koji je posmatraju, ne mogu ni da citiraju ime Kine, a da ne citiraju vječnog Sun Cua. Jedan dio desnice na Zapadu ne može o Kini da govori a da se pri tome ne prepadne kao «žute najezde», jedan dio evropske tzv. proameričke ljevice i danas Kinu proziva za Tjenanmen, spočitavajući joj nepoznavanje prava čovjeka, i najzad, jedna nedavna medijska kampanja u Francuskoj ubjeđivala je javnost da je tržište preplavljeno jeftinom kineskom robom, za nas stanovnike zapada, velika «ekonomska opasnost». Uprkos tome, i jedni i drugi i treći itekako su zadovoljni da Kini prodaju svoju najrazličitiju robu, jer je «Kina ipak isuviše velika», (China is too big), kako kaže Kisindžer. Roba koja se Kini sa zapada nudi kreće se od najviših preciznih tehnologija, preko transportnih i putničkih aviona, sve do znanja iz oblasti vinogradarstva. Budući da su Kinezi u doba Koncesija od Nijemaca već naslijedili sposobnosti za proizvodnju piva Tsingtao, oni sada uz pomoć Francuza ulaze u tehnologije proizvodnje kvalitetnog vina, u čemu savremenost uvijek dobro i viješto spajaju sa sopstvenom obnovljenom tradicijom. Takođe, ogromno tržište, od oko 500 miliona

potrošača čini u Kini samo polovinu svih korisnika mobilnih telefonskih aparata opredeljenih za finsku marku Nokia, uprkos tome što Kina i sama proizvodi nekoliko svojih modela. Avion finske avio kompanije permanentno je zato prisutan na prospektu futurističkog pekinškog aerodroma.

U sektoru automobilske industrije, svim velikim svijetskim markama olakšano je da zatrpavaju ogromno kinesko tržište u snažnoj ekspanziji, zbog mreže ultramodernih puteva i autoputeva. Od znaka društvenog statusa i uspješnosti Kinom danas krstare kvalitetni njemački Mercedesi, BMW-i, Audi-i, i američki proizvodi, Chrysler, General Motors, kao i sve kategorije automobilskih proizvoda susjednih zemalja, Koreje i Japana. Kinesko tržište je danas u tom domenu vjerovatno najbogatije na svijetu. Kineski vozni park razvija se brzinom svijetlosti, a saradnja sa Citroenom, koji trenutno zauzima gotovo monopol u kineskim taksi vozilima, sve je jača i impozantnija. Takođe, modne kuće i proizvođači luksuznih parfimerijskih proizvoda, kao i mreže velikih francuskih i evropskih restorana, zauzeli su teren u ovoj ogromnoj zemlji, na zadovoljstvo bolje stojećeg sloja Kineza, dok su oni na nižoj socijalnoj ljestvici potrošači velikih kineskih uslužnih kuća, izgrađenih po uzoru na francuske marke, slične istim takvim radnjama u Tokiju ili Seulu. Najzad, najveća industrijska i trgovačka svijetska preduzeća danas ne predstavljaju više ništa ako ne posjeduju barem jednu poslovnu kancelariju u Pekingu i Šangaju.

Konfučijanski smisao za razmjenu i trgovinu u potpunosti dolazi do izražaja u kineskim odnosima sa svijetom. Na optužbu koja im je upućena da zapadnoevropske zemlje i tržišta preplavljaju jeftinim kineskim košuljama, kineski ministar trgovine i izvoza spremno odgovara da je za kupovinu samo jednog evropskog AIR-BUS aviona A 380 potrebno prodati 800 miliona kineskih košulja!

Naravno, zapadni potrošači su uprkos zamjerkama svojih vlada itekako zadovoljni kada mogu da nađu jeftinu kinesku robu, dok upravo oni koji Kinezima zamjeraju na njihovoj trgovačkoj sposobnosti, po svijetu svuda traže jeftinu radnu snagu. Njima tzv. industrijske «delokacije», koje oštećuju matične radnike zapadnih zemalja uopšte ne smetaju, niti im smeta jeftina radna snaga «zemalja u razvoju» koju surovo iskorištavaju i koja za male nadnice radi bez socijalne i bez sindikalne zaštite. Ali im zato smeta sposobnost Kine da plasira jeftine proizvode na sva svijetska tržišta. Kinezi su se u proizvodnji jednostavno pokazali sposobnijima i to treba priznati. Njihova vredna dijaspora preplavila je konfekcijske radnje širom Francuske, a njihova sposobnost da rade zajednički i u svoju opštu korist iracionalno smeta onima koji bi od konfučijanstva mogli nešto da nauče. Jasno, licemijerno je braniti slobodno tržište, a najvrednijoj zemlji svijeta osporavati snažan proboj na to isto slobodno tržište.

Kada zapadnoevropske zemlje Kinezima zamijeraju poluciju, odnosno ekološko zagađenje, Kinezi nas s pravom odmah podsjećaju na naša zapadna iskustva, kao i na činjenicu da su Sjedinjene Američke Države i dalje prvi zagađivači svijeta. Kinezi se ne brinu mnogo ni zbog naših zamijerki o pretjeranoj urbanizaciji, ili o radnim brigadama koje u fabrike polaze pjevajući, sa dozom nekadašnjeg militarizma. Oni su prosto zadržali ono što je bilo u skladu sa njihovom tradicijom. Imati posao Kinezi smatraju velikom privilegijom i oni su, u konfučijanskom duhu, srećni kada rade. Kina je danas preokupirana jačanjem industrije i povećanjem proizvodnje, uz poštovanje svih pravila Svjetske trgovinske organizacije u koju je primljena decembra 2001. godine, ali ono što je Kini najvažnije jeste reciprocitet i

uzajamnost u odnosima i trgovini sa zapadom. Može se reći da su za Kinu istorijski «Ratovi za opijum» koji simbolišu aroganciju i licemjerstvo britanskog imperijalizma, danas potpuno preuzetog od strane Amerike, davno završeni, a ponižavanje drugih naroda karakteristično za anglosaksonsku i zapadnu istoriju, Kinezi su dobro upamtili. Ali, ova stara nacija iz same zore čovječanstva, pokazuje nam upravo to da ni industrija, niti trgovina nisu, kao na liberalnom kapitalističkom Zapadu cilj i svrha sami sebi, već su oni samo način da se u zajednici naroda zasnuje i dokaže sopstvena snaga i zauzme odgovarajuće geopolitičko mjesto. Kina danas uspijeva da bude proizvodno sposobna i superiorna, ali za Kinu ta slijepa trka nije instrument mondijalizacije, kao što je to slučaj u našim zemljama, već, naprotiv, nacionalnog oporavka i samosvijeti.

Upravo, strepeći od jedne jake, industrijalizovane, nuklearno opremljene, specijalno i planetarno kosmički osposobljene Kine, Sjedinjene Američke Države pokušavaju ovoj sili da zabrane prodaju oružja i tehnički rafiniranih proizvoda. Embargo na oružje Kini održavan je od strane zapada zahvaljujući stalnom pritisku Vašingtona na svoje zapadne «saveznike» od vremena Tjenanmena, odnosno 1989.godine, kada su kineske demonstracije protumačene kao želja da se u Kini napravi demokratija zapadnog tipa. Međutim, ova ogromna zemlja iznutra i dalje nesmetano jača svoju tzv. «narodnu oslobodilačku armiju», a branu mogućoj anarhiji i dalje čini Komunistička Partija Kine kao nasljednik narodnih, oslobodilačkih pokreta i učenja Mao Ce Tunga. Kina je jedna od rijetkih zemalja, koja se, da bi doživjela ekonomski preporod, nije u potpunosti odriicala svoje prošlosti. Ta drevna historijska tvorevina u kojoj je većinski i dominantan etnički element Han, uprkos tome, uspjela je da pomiri i održi ništa manje od 53 etničke zajednice, na ogromnim kontinentalnim i slabo naseljenim prostorima, kao što su Ksinđijang ili Tibet, koji se nikako ne ograničavaju samo na dio naseljen između Mongolije i ostrva Hainan.

Ova ogromna zemlja, upravo zahvaljujući svojoj sposobnoj državnoj strukturi, možemo reći državnom menadžmentu, je sačuvala iskustva prošlosti i drži uspješno pod kontrolom sve ono što bi sutra moglo da postane predmet separatista, kao što je bila juče Mandžurija. Uprkos činjenici da su pomenute regije mete zapadne diverzije, provociranja separatizama, nalik na žrtvovanu državu Ex Jugoslaviju, uprkos autonomnoj teritoriji Hong Konga gdje su Britanci ostavili svoje političke sluge, Kina ipak uspijeva da sve održi na okupu. Prodrijeti u kinesku tradicijsku i političku unutrašnjost izuzetno je teško, može se reći gotovo nemoguće, i sve emanacije Džordža Šoroša i inih tzv. «humanitarnih organizacija», «karitativnih trustova», «nevladinih organizacija», i slično, nalik onima koji su bjelodani u zemljama nastalim na tlu Ex jugoslavije, nedavno detektovani u Rusiji i Bjelorusiji, u Kini imaju potpuno Sizifovsku, uzaludnu misiju. Iz Kine se uglavnom izvoze strojevi, elektrooprema, tekstil i konfekcija, oružje, obuća, igračke, računari, ugalj. Glavninu uvoza čine industrijski strojevi, vozila, nafta i derivati, plastika i roba široke potrošnje. Kina najviše trguje sa SAD-om, Japanom, Evropskom Unijom, Kanadom, Australijom, Tajvanom, Indijom, Rusijom, Singapurom, Novim Zelandom, Malezijom i Korejom.

5. Stanovništvo u Kini

Prema popisu stanovništva Kina je 1953. godine imala 590.194.715 stanovnika, a 2000.godine 1.265.830.000 stanovnika, bez Hong Konga i Macaa. Po broju stanovnika Kina

je prva zemlja u svijetu. Prosječni godišnji porast broja stanovnika iznosi 1,07%. Po mjerenjima iz 2001.godine natalitet je 13,4%, mortalitet 6,4%, a smrtnost dojenčadi 39%. Stanovništva u dobi do 14 godina ima 22,9%, od 15 do 64 godina 70,1%, a starijih od 64 godine 7%. U poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu zaposleno je 45,2% radne snage, u rudarstvu, industriji i građevinarstvu 17,3%, a u uslužnim djelatnostima 37,5% radon sposobnih stanovnika. Nepismeno je 6,7% stanovništva. Kina ima 204 univerziteta u javnom, državnom vlasništvu i približno dva puta više u privatnom vlasništvu osnovanim u zadnjoj deceniji prošlog vijeka i dosadašnjem vremenu ovog vijekai, kao i oko 2200 visokih škola državnog, mješovitog i privatnog vlasništva. Čak 40 gradova ima više od 1 milion stanovnika.

6. Jezik i religija

Kineski je službeni jezik. Tradicionalna su kineska vjerovanja, koja su okupljala najveći broj stanovnika i praktično ih držali u planiranom kulturološkom trendu, glavnu ulogu u rečenom imaju, daoizam, (taoizam), konfučijanizam i budizam. Ta su se tri filozofsko-religijska sistema kroz historiju međusobno prožimala. U Tibetu je raširen poseban oblik budizma, tibetski budizam. Prema procjeni iz 1997.godine, oko 63,1% stanovnika jesu nereligiozni i ateisti, 20% su teisti i pripadnici kineskih tradicionalnih vjerovanja, 8,4% budisti, 5,6% kršćani, 1,5% muslimani i 1,1% ostali. Pored Kineza, koji čine oko 91,9% stanovništva, u Kini živi još 55 naroda na koje otpada 8,1% stanovnika.

7. Historija države Kine

Narodna Republika Kina je zemlja sa veoma dugom historijom, sjajnom civilizacijom i predivnim predjelima. Još pre 400.000 do 1.000.000 godina primitivni ljudi, uključujući Yuanmou čovjeka, Lantian čovjeka i pekinškog čovjeka, su živjeli na tlu današnje Kine. Zapisana historija Kine počinje u prдавnom 21. v. p.n.e. kada je ustoličena prva kineska dinastija, Xia dinastija.

Daleke 221.godine p.n.e. Shi Huang Di (259-210.g.p.n.e), prvi imperator dinastije Qin, je učinio kraj vlasteli koja je podijelila zemlju za vrijeme Perioda Zaraćenih Država, od 475-221.g.p.n.e. i osnovao dinastiju Qin, prvu centalizovanu autokratsku feudalnu imperiju u Kini. Od dinastije Qin do osnivanja Republike Kine 1912. godine dinastije su se smjenjivale:

1. Han (206.g. pre n.e. - 220.g. posle n.e.),
2. period Tri Kraljevstva (220-280.g.),
3. Jin dinastija (265-420.g.),
4. Sjeverno i Južno carstvo (420-581.g.),
5. Sui dinastija (581-618.g.),
6. Tang dinastija (618-907.g.),
7. period Pet dinastija (907-960.g.),
8. Song dinastija (960-1279.g.),
9. Yuan dinastija (1271-1368.g.),
10. Ming dinastija (1368-1644.g.) i
11. Qing dinastija (1644-1911).

Po svrgavanju posljednje dinastije Qing i uspostavljanu republike, republikanci ostaju na vlasti sve do 1949.godine kada vlast preuzima kineska Komunistička partija i proglašava Narodnu Republiku Kinu. Republikanci tada odlaze na Tajvan, na kome formiraju svoju vlast, a Tajvan proglašavaju Republikom Kinom. Tajvan i dalje nastoji da zadrži svoju nezavisnost, što izaziva političke nesporazume između Kine i SAD, koji ga podržava. Period od 1949.godine će prolaziti kroz specifične političke i ustavne mijene, ali u principu taj period do današnjeg dana predstavlja period modernog kineskog društva koje ima stalnu tendenciju razvoja i prelaska, iz nekada zatvorenog društva, u društvo i državu koja postaje jedan od najznačajnijih svjetskih subjekata, računajući u to i kinesko uklapanje u globalizacijske procese kao tendenciju postliberalnog kapitalističkog načina kompletne društvene reprodukcije.

Kako se kineska civilizacija razvijala tako je izgrađeno mnogo preljepih građevina i historijskih spomenika od kojih još mnoga krasi ovu drevnu zemlju. Veličanstveni stari arhitektonski kompleksi i veliki broj historijskih ostataka čine važnu osnovu za proučavanje kineske kulture i historije. Kina se prostire na 9,6 miliona kvadratnih kilometara, na dalekom istoku Azije, i zapadnoj obali Pacifika. Ima raznolike prirodne i geografske uslove, planinske masive i rijeke bogate florom i faunom. Izuzetni geografski uslovi su stvorili jedinstvene panorame koje oduševljavaju Kineze i mnoge posetioce iz inostranstva. Kineska duga historija je ostavila za sobom mnoštvo kulturne i prirodne baštine na dobrobit kineskog naroda a i ostatka svijeta. Danas je međutim, ova kuturna i prirodna baština ugrožena u smislu daljeg opstanka, kako zbog svoje starosti tako i zbog naglih promjena društvenih i ekonomskih uslova. Kina, kao i ostale države svijeta, pokušava da nađe način da svoju baštinu sačuva. Kina je prišla 1985.godine Konvenciji za očuvanje i zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine, skraćeno engleski, World Heritage Convention. Od 1987. godine do 2001.godine UNESCO JE prihvatio 27 lokacija u Kini, kao svjetsku kulturnu i prirodnu baštinu.

Kulturne baštine: Ming i Qing carske grobnice, Stara sela Anhui, Hram neba, Letnja palata, Zhoukoudian, postojbina pećinskog čovjeka, Zabranjeni grad, slika, Planinski predio, Chengde sa hramovima, Pećina Longmen, Kompleks gradjevina, planina Wudong, Planina Emei i gigantski Buda, Leshan, Veliki zid, Mauzolej prvog cara dinastije Qin sa ratnicima od terakote, Hram i grobnica Konfučija i stanište porodice Mansion, Stari grad Pingyao, Sistem navodnjavanja Dujiangyan i planina Qingcheng, Pećine Dazu, klesane stijene, Palata Potala, Tibet, Stari grad Lijiang itd.

Prirodne baštine: Planina Huangshan, Planina Wuyi, Pećine Mogao, Klasični vrtovi Suzhou, Čuda planine Lushan, Planina Taishan, Čudesni predjeli Huanglong, Dolina Jiuzhaigou, Wulingyuan itd.

8. Pravno-političko i ustavno uređenje u Kini

Politika Narodne Republike Kine se kontinuirano, planski, od dolaska komunista na vlast, odvija u okviru polupredsjedničkog sistema, pri čemu su predsjednik i premijer članovi najvišeg organa Komunističke partije i idejno pripadaju dominantnom stranačkom sistemu. Vlade je okosnica izvršne vlasti, zakonodavna vlast je povjerena tijelu koje ima ulogu vrhovnog političkog partiskog organa i funkciju parlamenta i Državnom savjetu, Vladi, što od

donošenja prvog Ustava 1954. godine predstavlja specifičnost kineskog ustavno-pravnog uređenja. Pravosudna vlast je formalno-pravno neovisna od izvršne i zakonodavne vlasti, mada komunistička jednopartijnost kao dominirajući faktor u usmjeravanju svih društvenih zbivanja ne ostavlja po strani ni pravosuđe u Kini.

Temeljni političko-pravni okvir savremene Kine predstavlja Ustav NR Kine iz 1975. godine, koji je rezultat velikih rasprava, konfrontacija i takozvanog rasčišćavanja unutra kineskog društva tog vremena. Pošto je ovo bio drugi ustav NR Kine, a njegovo donošenje je inspirisano kineskim komunističkim ubjeđenjem da svaka organizovana djelatnost “mora da ima svoja pravila” pa tako i država, što je ustvari sljedbeništvo političke filozofije kineskog komunističkog lidera Mao Ce Tunga, koji je takvo razmišljanje ugradio i u prvi kineski komunistički Ustav iz 1954.godine. U političkoj ocjeni, da Ustav iz 1954. godine “više ne odgovara u potpunosti” novi Ustav iz 1975. godine je definisao, “NR Kinu kao “socijalističku državu diktature proletarijata pod vođstvom radničke klase” koja se “zasniva na savezu radnika i seljaka” (član 1), za razliku od Ustava od 1954.godine, koji je NR Kinu određivao kao narodnu demokratsku državu”.¹ Ovaj Ustav po prvi put u istoriji socijalističke Kine jasno određuje podređenost položaja predstavničkih, zakonodavnih tijela Komunističkoj partiji i njenom rukovodstvu. Ovome kao najzornija ilustracija može da posluži činjenica da po Ustavu, partiski Kongres imenuje i razrješava Državni savjet Kine, Vladu, koji je po ustavu odgovoran Kongresu i njegovom stalnom komitetu. Po ovom Ustavu je ukinuta i funkcija predsjednika republike uz obrazloženje da Komunistička partija Kine kao avangarda radničke klase predstavlja rukovodeće jezgro u državi. Vrhovno komandovanje kineskom armijom ovaj Ustav je predao predsjedniku Centralnog komiteta komunističke partije Kine. Treći Ustav NR Kine je donešen 1978. godine, i on, “ostaje na osnovnim premisama prethodnih ustava, a to je isticanje velike uloge Partije uz naglašenu težnju za razvojem socijalističke demokracije”.²

Donošenje posljednjeg Ustava NR Kine obilježavaju promjene najvažnijih institucija pravno-političkog sistema Kine, kao što su, Nacionalni narodni kongres, Stalni komitet nacionalnog narodnog kongresa, vraćanje funkcije Predsjednika republike i jačanje neovisnosti funkcionisanja Državnog savjeta kao nosioca upravno-izvršne vlasti. Uvedena je i funkcija potpredsjednika države. Ovaj Ustav je svojim konceptom ozvaničio da, “bez obzira na sva ograničenja toga koncepta i činjenicu da Komunistička partija Kine još uvijek drži sve poluge vlasti u svojim rukama, u Kini danas, pored KPK postoje mnoge druge stranke, kao što su, Demokratski savez, Revolucionarni komitet Kuomintanga, Kineska seljačka stranka, Radnička demokratska partija, Partija puta pravičnosti, Kinesko udruženje za demokratsku nacionalnu izgradnju, te u ilegali partija za oslobođenje Tibeta, itd”.³

a. Zakonodavna vlast

Zakonodavna vlast je povjerena Nacionalnom narodnom kongresu, Stalnom komitetu nacionalnog narodnog kongresa i Državnom savjetu, što predstavlja specifičnost kineskog ustavno-pravnog uređenja.

¹ Dr Vučina Vasović, Savremeni politički sistemi, Savremena administracija, str. 271, Beograd 1976.

² Nijaz Duraković, Uporedni politički sistemi, str.308, Pravni fakultet Sarajevom, 2007. godine.

³ Isto, str.311.

b. Izvršna vlast

Politika Narodne Republike Kine se odvija u okviru funkcionisana polupredsjedničkog sistema kao faktičnog stanja, pri čemu su predsjednik i premijer članovi najvišeg organa Komunističke partije i idejno pripadaju dominantnom stranačkom sistemu. Izvršnu vlast vrši Državni savjet, koji je ustvari de facto i de jure Vlada Narodne Republike Kine. Glavne ovlasti Državnog savjeta su:

1. Operativno rukovodi radom ministarstava i drugih podređenih organa,
2. Kontrola i kordinacija rada lokalnih organa i institucija,
3. Kreiranje i provođenje nacionalnog plana i budžeta,
4. Briga o državnoj i javnoj bezbjednosti,
5. Imenuje odgovorne i ovlaštene državne činovnike,
6. Predlaže zakone, odluke i njihove dopune i izmjene,
7. Obavlja i sve druge poslove koje mu povjerava Nacionalni Kongres i njegov Stalni Savjet u funkciji zakonodavne vlasti.

c. Sudska vlast

Pravosudna vlast u NR Kini je formalno-pravno neovisna od izvršne i zakonodavne vlasti, mada komunistička jednopartijnost kao dominirajući faktor u usmjeravanju svih društvenih zbivanja ne ostavlja po strani ni pravosuđe.

9. Privreda u Kini

U toku 2000. godine vlade na svim nivoima Kine su počele sa primjenom niza mjera sa postizanjem glavnog cilja, rast domaće tražnje, aktivne fiskalne politike i osmišljene monetarne politike, uz velike napore da se unaprjedi socijalistički kulturni i etnički napredak. Združenim naporima svih etničkih grupa Kina je ostvarila svjež napredak u nacionalnoj ekonomiji u društvenom razvoju i izvršila očekivane ciljeve razvoja i reformi. Vodeći zadaci devetog petogodišnjeg plana, 1996-2000.godine su ispunjeni na svim poljima. Ekonomski rast je snažno ubrzan. Preliminarne procjene ukazuju da je bruto domaći proizvod (GDP)⁴ porastao na 8.940,4 milijardi juana tj. za 8% u odnosu na predhodnu godinu a na bazi uporedivih cijena, uz stopu rasta za 0,9% većom nego u toku 1999. godine. Primarna industrija je rasla po stopi od 2,4%, sekundarna industrija po stopi od 9,6%, a tercijalna industrija po stopi 7,8%. Prema trenutnom kursu kineski GDP je dostigao jedan trilion američkih dolara. Cijene na tržištu su prestale da radu i postale stabilnije. Aktivnosti na porastu zaposlenosti se i dalje pojačavaju. Ravnoteža u spoljnoj razmjeni je bila povoljna uz stalni porast stranih deviznih rezervi. Ekonomska efikasnost je značajno poboljšana a kvalitet ekonomskih odnosa je popravljen. Zadržan je trend rasta državnih prihoda od taksi. Industrijska preduzeća su ostvarila značajno veći porast profita. Glavni problemi koji su ostali u ekonomskom i društvenom razvoju su, kontradiktornost koja je rezultat iracionalne ekonomske stukture je još pristurna i odražava se kao nedostatak čvrstog oslonca za ekonomski napredak kao i nedostatak cjelovitog mehanizma za izvjestan rast društvene tražnje. Prihodi poljoprivrednika sporo rastu i još je veliki pritisak nezaposlenosti, što vodi ka

⁴ GDP, engleski, *Gross domestic product*.

niskim životnim uslovima dijela stanovništva. Preduzeća su još uvijek slaba u oblasti tehnološkog razvoja i prilagodljivosti tržištu, a neka rade u veoma teškim uslovima, i državna preduzeća se suočavaju sa teškim zadatkom transformacije njihovog operacionog mehanizma. Problemi, kao što su česte ozbiljne nesreće na poslu, proizvodnja proizvoda lošeg kvaliteta itd. tek treba da budu riješeni. Društvene i ekonomske potrebe takođe zahtjevaju dalja poboljšanja.

a. Industrija

Na naučnom i tehničkom polju se odvija brz razvoj.⁵ Ukupan broj od 2,81 miliona ljudi bio je angažovan u naučnim i tehnološkim aktivnostima, uključujući 1,56 milion naučnika i inženjera. Postignut je napredak u tehnološkim inovacijama. Ojačana je saradnja između preduzeća, univerziteta i istraživačkih instituta. Postignuta su svježja dostignuća u naučnom istraživanju i tehnološkom razvoju. Godina 2000. je bila svjedok velikih naučnih i tehnoloških dostignuća na saveznom i provincijalnom nivou. Ovo je uključilo 2.420 dostignuća u istraživanju osnovnih teorija, 26.020 rezultata u primjenjenoj tehnologiji i 820 rezultat u lakim naukama. Oko 300 dostignuća je dobilo državnu nagradu. Primljen je ukupan broj od 170.690 domaćih i stranih patenata, od čega je 105.344 autorizovano. Tehnološko tržište postalo je oštrije. Godine 2000. ukupan broj potpisanih tehnoloških ugovora bio je 265.000 sa vrijednošću transakcija od 63 milijarde jena, što je za 20% više u odnosu na prethodnu godinu. Napredak je postignut i u svemirskoj tehnologiji, sa šest uspješno lansiranih satelita.

Dalje, poboljšanje je ostvareno u tehničkim servisima, kao što su kontrola kvaliteta, standardizacija, meteorologija i vremenska prognoza. Na kraju 2000. godine u Kini je bilo 5.500 instituta za kontrolu kvaliteta, uključujući i 230 nacionalnih kontrolnih centara. Oko 927 državnih okeanskih stanica za posmatranje i monitoring sakupile su 20,7 miliona okeanografskih podataka. Istraživačka odjeljenja i odeljenja za mapiranje izdala su 1.150 vrsta mapa i 364 naslova.

b. Poljoprivreda

Pojačana je izmjena strukture poljoprivredne proizvodnje. Zahvaljujući veoma dobrim žetvama u četiri uzastopne godine Devetog petogodišnjeg planskog perioda, postignuta je ravnoteža između tražnje i ponude prehrambenih proizvoda uz višak žotarica u rodnim godinama. Mnogi lokalni proizvođači bitno promijenili proizvodni program kako bi ga usaglasili sa tržišnom tražnjom. Prvi put je zabilježeno da su poljoprivredni proizvodi koji su direktno namjenjeni tržištu dostigli 30% od ukupne proizvodnje. Proizvodnja žitarica u 2000. godini je pala na nivo od 462,51 milion tona što je za 9% manje nego predhodne godine, pre svega kao posljedica suše i smanjenih zasijanih površina. Od toga su ljetne žitarice ostvarile 107,5 miliona tona, to je pad od 9,3%, rani pirinač 37,47 miliona tona, pad od 8,3% i jesenje žitarice 317,54 miliona tona, pad od 9%. Najvažniji tržišni proizvodi, proizvodnja pamuka i uljarica je porasla a istovremeno je opala proizvodnja šećera. Zbog primjetnog oporavka domaće tekstilne industrije, porasla je tražnja za pamukom, što je za posledicu

⁵ Vidni elementi zastoja industrijskog razvoja uzrokovani pandemijom COVID 19 su značajni, mada kinesko društvo čini da ovu krizu prevaziđe na osmišljen i vrlo kvalitetan način sa specifičnim mikro i makro ekonomskim intervencijama države.

imalo porast cijene pamuka. Povrtlarstvo bilježi snažan napredak uz vidljivu izmjenu strukture.

Ponuda povrća je dalje optimizovana boljim kvalitetom i uvođenjem novih sorti. Stočarstvo konstantno napreduje. Zbog oštrog pada cijene stočne hrane i relativno stabilne cijene svinjskog mesa, zabeilježen je porast proizvodnje svinja. Slično je zabilježeno i u proizvodnji goveda, ovaca i živine. Šumarstvo zadržava svoj značaj zbog realizacije projekata o zaštiti prirodne okoline i vraćanju nekada obradivih površina u šume i pašnjake, posebno u centralnim i zapadnim regionima. I dalje se ubrzavaju radovi na projektima navodnjavanja zemljišta i očuvanja vodenih izvora i rezervi. U 2000. godini je preko 800.000 hektara pretvoreno u obradive površine uz upotrebu sistema za navodnjavanje.

10. Organizacija lokalne samouprave

Narodna Republika Kina je podijeljena na 22 pokrajine. Vlada NR Kine smatra Tajvan svojom 23 pokrajinom nad kojom nema kontrolu. Osim pokrajina Kina se dijeli i na 5 autonomnih regija u kojima se nalaze manjine, te na 4 općine pod izravnom upravom vlade i na dvije posebne administrativne regije koje uživaju povećanu autonomiju. Navedene 22 provincije, autonomne regije i općine se obično nazivaju kontinentalnom Kinom, taj izraz isključuje Makao, Hong Kong i Tajvan.

a. Pokrajine

1. Anhui Anhuej,
2. Fuđjen,
3. Gansu,
4. Guangdung,
5. Guejdžou
6. Hajnan, otok, "S južne strane mora"
7. Hebej, "Sjeverno od rijeke"
8. Hejlungđjang, "Rijeka crnog zmaja"
9. Henan, "Južno od rijeke"
10. Hubej, "Sjeverno od jezera"
11. Hunan "Južno od jezera"
12. Đjansu
13. Đjansji, "Zapadno od rijeke"
14. Jilin /Kirin/
15. Ljaoning
16. Činghaj, "Modro/Tamnozeleno more (jezero)", Kokonur
17. Šaansji, pišu se dva "a" radi razlikovanja od Shanxi
18. Šandung, "Istočno od planine"
19. Šansji, "Zapadno od planine"
20. Sičuan /Sečuan/, "Četiri rijeke"
21. Junnan, ili "Južno od oblaka"
22. Džeđjang

b. Autonomna područja

1. Guangsji-Džuang, za manjinu Džuang
2. Nei Menggu, Unutarnja Mongolija, za mongolsku manjinu
3. Ningsja-Huej, za manjinu Hui
4. Sjindžang-Ujgur, Kineski Turkestan, za ujugursku manjinu
5. Xizang, Tibet, "Zapadna riznica"

c. Gradovi u rangu pokrajina

1. Peking, "Sjeverna prijestolnica"
2. Čungćing
3. Šanghaj /Šangaj/, "Na moru"
4. Tjendin /Tjencin/

d. Posebne administrativne regije

1. Hong Kong, "Mirisna luka"
2. Makao

e. Regije

1. Mandžurija
2. Sjeverna Kina
3. Južna Kina i
4. Vanjska Kina

Mandžurija

Uska obalna ravnica povezuje sjevernu Kinu i Mandžuriju. Središnja nizina, okružena visoravnima, jezgra je privrednog života. Klima je oštra, a travnatom ravnicom zimi pušu ledeni vjetrovi iz unutrašnjosti Azije, noseći velike količine prašine. Stepska crnica bogata je humusom pa je razvijena agrarna proizvodnja. Mandžurija je bogata i rudama zbog kojih su se u prošlosti sukobljavali Rusija, Kina i Japan. Zahvaljujući ovom bogatstvu u Mandžuriji se razvila metalurgija, tekstilna, prehrambena i hemijska industrija. Najveće središte je Shenyang sa 3,6 miliona stanovnika, te Harbin sa 2,44 miliona stanovnika.

Sjeverna Kina

U Sjevernoj Kini izdvaja se Sjevernokineska nizina s poluotokom Shandongom i Zapadnom visoravni. Nizina je vodeće poljoprivredno područje Kine zahvaljujući naslagama prapora. Po njoj su rasuta brojna sela u kojima živi većina stanovništva. U ovoj regiji se nalaze i velike zalihe fosilnih goriva pa je tu nastala jedna od vodećih industrijskih regija Kine s razvijenom hemijskom, metalurškom i elektrotehničkom industrijom. U njoj se nalazi i glavni grad Peking koji ima 5,77 miliona stanovnika i koji je intelektualno žarište zemlje te središte obrta i industrije i Tianjin sa 4,57 miliona stanovnika je veliko industrijsko središte.

Poluotok Shandong je brdovito područje južno od ušća Huang Hea poznato po intenzivnoj poljoprivredi, ali i rudnom bogatstvu. Ovdje se razvila velika industrijska regija.

Najveći gradovi su Jinan sa 1,48 miliona, Qingdao sa 1,46 miliona stanovnika koji je nastao iz male luke na obali. Zapadna visoravan je ploča prekrivena debelim naslagama prapora kroz koju vijuga Huang He. Ona je plodno poljoprivredno područje, premda su neki dijelovi suhi. Najvažniji gradovi su: Xi'an koji ima 1,98 miliona i Lanzhou sa 1,2 miliona stanovnika.

Južna Kina

U Južnoj Kini nema prapora, ali je klima povoljnija i redovito se dobivaju dvije žetve. Osim nizine Jangcea i Xi Jianga, prostor je brdovit s brojnim rječnim dolinama i kotlinama. Južna se Kina dijeli na područje Yangtzea i područje Xi Jianga te jugozapadnu visoravan. Yangtze najprije protječe kroz gusto naseljenu Crvenu zavalu u Sichuanu. Pogodna klima i tlo omogućuju raznovrsnu proizvodnju. Eksploatiše se i rudno bogatstvo na temelju kojega je razvijena raznovrsna industrija. Najveći gradovi su Chengdu i Chongqing. Nizina Yangtzea je izuzetno plodna i brižno obrađena. Najviše se uzgaja riža, ali i ostale kulture kao pšenica, pamuk i duhan. Gustoća stanovništva je velika, ovdje je smještena i većina kineske industrije, a razvijeni su mnogi veliki gradovi: Wuhan sa 3,28 miliona, Hangzho sa 1,1 milion, Nanking sa 2,09 miliona i Šangaj sa 7,6 miliona stanovnika. Delta Xi Jianga je također gusto naseljena, a tropska klima omogućuje uspješnu poljoprivrednu proizvodnju. Ovdje je smještena najvažnija industrijska regija. Najvažniji gradovi su Hong Kong i Guangzhou. Sjeverno od ovog područja je provincija Fujian, glasovita po kulturi čaja, a njezino vodeće središte je luka Fuzhou. Jugozapadni dio zemlje je brežuljkasta visoravan koja obuhvata provinciju Yunnan. Njezino glavno bogatstvo su rude, pa je ovdje pokrenut industrijski razvoj. Najveće gradsko središte je Kunming.

Vanjska Kina

U ovim provincijama je malo Kineza, a najveće su manjine Tibetanci i Ujguri. Autonomna pokrajina Tibet najvažniji je dio vanjske Kine. Tibetanci su srodni starosjediocima južne Kine. Stanovništvo se pretežno bavi zemljoradnjom i stočarstvom. Najveći grad Tibeta je Lhasa u dolini Brahmaputre, koja je središte jedne vrste budizma. Xinjiang je zapadna pokrajina Vanjske Kine, smještena sjeverno od Tibeta, a obuhvata Džunguriju i Tarimsku zavalu. Glavna privredna djelatnost je nomadsko stočarenje i ratarstvo. Ovaj kraj posjeduje i prirodna bogatstva među kojima se ističu nalazišta zlata i fosilnih goriva. Najveće gradsko naselje je Urumqi s razvijenom petrohemijskom industrijom i proizvodnjom sagova.

11. Zaključak

Savremenu Kinu karakteriše ubrzano otvaranje prema svijetu, liberalizacija domaćeg tržišta i proizvodnje kao i visok stepen kompatibilnosti privrednog sistema i pravne regulative sa sistemima Evropske Unije i Sjeverne Amerike, SAD-a i Kanade. Prethodno rečeno je omogućilo modernoj Kini da postane stvarni faktor međunarodnih odnosa, kako ekonomskih

tako i političkih. Svojom aktivnom ulogom jednog od osnivača Zajednice zemalja BRIK-a⁶ Kina je signalizirala ostatku svijeta da s njom mora računati, ne samo kao sa privrednim faktorom, već i s njenim političkim ambicijama i realnom vojnom i političkom snagom sada i u budućnosti.

LITERATURA

1. Almond, Gabriel and Sidney Verba, *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press, 1963.
2. Diverže Moris, *demokratija bez naroda*, "prevod, Gordana Popović, "Rad", Beograd, 1968.godine.
3. Debre Režis, *Uvod u mediologiju*, "Klio", Beograd, 2000.godine.
4. Duraković Nijaz, *Uporedni politički sistemi*, Pravni fakultet, Sarajevo, 2007.godine.
5. *Enciklopedija prava*, "Savremena administracija", Beograd, 1976.godine.
6. Đorđević Jovan, *Politički sistem*, "Savremena administracija", Beograd, 1977.godine.
7. Đorđević Jovan, *Socijalizam i sloboda*, "Prosveta", Beograd, 1982.godine.
8. Jovanović Slobodan, *Država*, "BIGZ", Beograd, 1996.godine.
9. *Leksikon novinarstva*, "Savremena administracija", Beograd, 1979.godine.
10. Lukić Radomir, *Teorija države i prava*, "savremena administracija", Beograd, 1964.godine.
11. Marković Mihajlo, *Kritička društvena nauka*, "BIGZ", Beograd, 1994.godine.
12. *Politička enciklopedija*, "Savremena administracija", Beograd, 1975.godine.
13. Sadiković Ćazim, *Konstitutivnost naroda*, "VBI", Sarajevo, 2000.godine.
14. Sotirović Velimir, Živoslav Adamović, *Metodologija naučnoistraživačkog rada*, 2. dopunjeno izdanje, Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet "Mihajlo Pupin" Zrenjanin, 2005. godine.
15. Šaban Nurić, *Međunarodno javno pravo I i II*, Pravni fakultet Univerziteta u Travniku, 2010. godine
16. Šušar Stipe, *Socijalizam i nacije*, "Globus", Zagreb, 1988.godine.
17. Tadić Ljubomir, *Nauka o politici*, "BIGZ", Beograd, 1996.godine.
18. Trnka, Kasim, *Ustavno pravo*, Sarajevo, Fakultet za javnu upravu, Sarajevo, 2006. godine.

Izvori na engleskom jeziku:

1. Bozo, Frederic. "French Security Policy and the New European Order". In *Security and Strategy in the New Europe*, edited by Colin McInnes, 197-216. London: Routledge, 1992.
2. Braunterhal, Gerard. *Parties and Politics in Modern Germany*. Boulder: Westview Press, 1996.
3. Cohen, Samy. *La Monarchie Nucleaire: Les cou/isses de la po/itique etrangere sous la Ve Republique*. Paris: Hachette, 1986.
4. Dalvi, Sameera. "Germany". In *Neorealism Versus Strategic Culture*, edited by John Glenn, Darryl Howlett and Stuart PaDre, 204-223. Aldershot: Ashgate.

⁶ BRIK čine: Brazil, Indija, Rusija i Kina

5. Ehrhart, Hans-Georg. "France and NA TO: Change by Rapprochement? Asterix's Quarrel with the Roman Empire". Heft 121. Hamburg, Januar 2000.
6. Elliott, Kimberly Ann. "The Sanctions Glass: Half Fun or Completely Empty". *International Security* 23 (1998): 50-65;
7. Fearon, James D. "Domestic Political Audiences and the Escalation of International Disputes". *American Political Science Review* 88 (1994): 577-592.
8. Haass, Richard. *Economic Sanctions and American Diplomacy*. New York: A Council on Foreign Relations Book, 1998.
9. Incisa di Camerana, Ludovico. "Nuova geografia politica e interessi italiani". *Relazioni internazionali* 61 (1992): 58-61.
10. Kagan, Robert. *Of Paradise and Power: America and Europe in the New World Order*. New York: Alfred A. Knopf, 2003.
11. Newell, James L. *Parties and Democracy in Italy*. Aldershot: Ashgate, 2000.

Saban Nuric, Ph.D

International University Brcko District

Sejla Seckanovic

International University Brcko District

PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA POLITICAL AND ECONOMIC ENIGMA OF THE FUTURE

ABSTRACT: China is located in the east of the Asian continent, ie on the west coast of the Pacific Ocean. The total area of the country is 9.6 million square kilometers. In addition to the mainland, China also has territorial seas: the Bohai Sea, the Yellow Sea, the East China Sea and the South China Sea. The relief of China is complex and descends gradually from west to east. Mountains, plateaus and hills make up 65% of the land. Seven of the world's 19 mountain peaks over 8,000 feet high are located in China. The richness of the waters is shown by the fact that the rivers are 220,000 km long. There are over 5,000 rivers with a catchment area of more than 100 km² and more than 2,800 lakes with an area of more than 1 km², and the total area of 13 lakes exceeds 1,000 km². The area of Chinese territorial seas is 4,730,000 km².

KEY WORDS: China, communist party, provinces, regions, economy, politics, development